

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นปัญหาสำคัญในโลกปัจจุบันซึ่งเป็นผลโดยตรงจากการกระทำของมนุษย์ อันเนื่องมาจากความต้องการพื้นฐานและความสะดวกสบายในด้านต่างๆ กระตุ้นให้มนุษย์พัฒนาความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่จะนำเอาทรัพยากรธรรมชาติมาใช้อย่างสะดวกสบายและง่ายยิ่งขึ้น มนุษย์พยายามทุกวิถีทางที่จะเอาชนะธรรมชาติและครอบครองโลก ต่างพากันตัดดวงเอาผลประโยชน์จากธรรมชาติอย่างละโมภทำให้เกิดวิกฤตการณ์ต่างๆ ทางธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและสังคม ได้แก่ ปัญหาหามลภาวะ โรคระบาด ภัยสงคราม อาชญากรรม ความเสื่อมทรามของศีลธรรมจริยธรรม ความวิปริตแปรปรวนทางธรรมชาติและภาวะเรือนกระจก ซึ่งปัญหาต่างๆ เหล่านี้ นับวันยิ่งรุนแรงขึ้น

มนุษย์จำเป็นต้องตระหนักว่าการพัฒนาสังคมนำไปสู่ความเจริญก้าวหน้านั้น จำเป็นต้องมีความสมดุล ทั้งในเรื่องเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตและที่สำคัญต้องตระหนักว่า มนุษย์เป็นกุญแจที่สำคัญของการสร้างสรรค์และการพัฒนาโลกใบนี้ แต่ก็อาจเป็นตัวการที่สำคัญในการทำลายล้าง เช่นเดียวกัน (จีระ หงส์ลดารมภ์, 2537) ความเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อมเกิดขึ้นทั้งในบรรยากาศรอบนอกและบรรยากาศที่มนุษย์อาศัยอยู่ แหล่งน้ำและพื้นแผ่นดิน มีแนวโน้มที่จะเกิดภาวะมลพิษรุนแรงมากขึ้น ยิ่งไปกว่านั้นอาหารบริโภคของมนุษย์ก็มีแนวโน้มที่จะปนเปื้อนด้วยสารพิษมากยิ่งขึ้น ปัจจุบันสิ่งมีชีวิตหลายชนิดได้สูญพันธุ์ไปแล้วและอีกหลายชนิดที่ใกล้จะสูญพันธุ์ สภาพการณ์เหล่านี้ล้วนคุกคามต่อการดำรงอยู่ของมนุษย์ทั้งสิ้น (วราพร ศรีสุพรรณ, 2539) เมื่อปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อมได้ทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น จึงเป็นปัจจัยที่กระตุ้นให้คนส่วนใหญ่หันมาให้ความสนใจให้ความสำคัญในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมมากยิ่งขึ้น

ความรู้ความเข้าใจในเรื่องของสิ่งแวดล้อมนั้นเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับทุกคนในการที่จะช่วยกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อให้มนุษย์เข้าใจสิ่งแวดล้อมที่ตนเองอาศัยอยู่อย่างถูกต้อง รวมทั้งสามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมและใช้สิ่งแวดล้อมสำหรับการดำรงชีวิตที่เหมาะสม การที่จะส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมนั้นไม่มีกระบวนการใดมี

ประสิทธิภาพเท่ากับกระบวนการทางการศึกษา กระบวนการสิ่งแวดล้อมศึกษาเป็นกระบวนการทางการศึกษาที่จัดขึ้นเพื่อพัฒนาบุคคลให้มีความรู้ ความเข้าใจ มีความตระหนัก และ เจตคติที่ดีต่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น สามารถร่วมมือป้องกันและแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมทั้งส่วนบุคคลและส่วนรวมได้อย่างมีประสิทธิภาพ (กนก จันทร์ทอง, 2541) องค์การวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) และ โครงการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติ (UNEP) ได้ร่วมมือกันจัดตั้งโครงการทางสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศขึ้น (International Program of Environmental Education) ซึ่งก่อให้เกิดการประชุมจัดการด้านสิ่งแวดล้อมศึกษาทั้งในระดับโลก ระดับภูมิภาค ระดับประเทศ เช่น การประชุมที่กรุงเบลเกรด ประเทศยูโกสลาเวีย ได้มีการประกาศ “กฎบัตรเบลเกรด” (Belgrad Charter) ซึ่งเป็นแม่บทของการจัดการสิ่งแวดล้อมศึกษา (อ้างในกนก จันทร์ทอง, 2541) สิ่งแวดล้อมศึกษาได้บรรจุเข้าแผนการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2520 โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อ ให้มีความรู้ ความเข้าใจและเห็นคุณค่า ในวิทยาการ ศิลปวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรของประเทศ เพื่อเสริมสร้างและก่อให้เกิดความสำนึกในคุณค่าและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

กระบวนการสิ่งแวดล้อมศึกษามีจุดมุ่งหมายเพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจและเห็นคุณค่า ในวิทยาการ ศิลปวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรของประเทศ เพื่อเสริมสร้างและก่อให้เกิดความสำนึกในคุณค่าของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นเป้าหมายชัดเจนที่จะนำสังคมออกไปจากปัญหาที่เผชิญอยู่ ดังนั้นจึงมีลักษณะของการจัดการศึกษาที่เน้นให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักต่อปัญหาสิ่งแวดล้อม มีบทบาทในการแก้ไขปัญหาของท้องถิ่นและสังคม มีการจัดประสบการณ์ทางสังคมเพื่อให้สามารถวิเคราะห์ปัญหาในสังคมของตนเองได้ โดยเน้นสาระความรู้ที่ตอบสนองต่อการป้องกันแก้ไขปัญหาทางสิ่งแวดล้อม ด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ การสังเกต การวิเคราะห์ความเป็นเหตุเป็นผล เพื่อให้เข้าใจถึงปฏิสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่างๆ ที่มีอยู่ เข้าใจลักษณะที่มาสาเหตุของปัญหาทางสิ่งแวดล้อม ให้ความสำคัญกับวัฒนธรรม มนุษยธรรม ในการส่งเสริมให้เกิดเจตคติและพฤติกรรมที่เหมาะสมในการดำรงชีวิต รวมทั้งแสวงหาแนวคิดหรือเทคนิควิธีการใหม่ๆ ในการใช้แก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมต่างๆ

การที่จะพัฒนาให้ประชาชนในประเทศเกิดความรู้ความเข้าใจในสิ่งแวดล้อม ควรเริ่มพัฒนาตั้งแต่วัยเด็ก เพราะเยาวชนเป็นกำลังสำคัญของประเทศชาติในอนาคตและมีความหมายต่อครอบครัว สังคม ประเทศชาติและโลก ดังนั้น คุณภาพของเยาวชนจึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่จะต้องมีความสุขที่สมบูรณ์ แข็งแรง คุณแลตนเองได้อย่างถูกสุขลักษณะ รู้จักการป้องกันโรคภัยไข้เจ็บ ควบคุมและบำรุงรักษาสิ่งแวดล้อมรอบตัวทั้งที่พำอาศัย โรงเรียน ชุมชน ให้สะอาดปลอดภัย ใน

กระบวนการจัดการศึกษาเพื่อให้ความรู้ นั้น หลักสูตรการศึกษานับว่าเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องด้วยหลักสูตรศึกษานั้นเปรียบเสมือนเข็มทิศชี้แนะว่า ผู้สอนจะต้องจัดเนื้อหา กิจกรรมอย่างไร เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณสมบัติอย่างไรทั้งด้านพุทธิพิสัย ทักษะพิสัย และ จิตพิสัย

สำหรับหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลายพุทธศักราช 2524 ที่จัดทำโดยกระทรวงศึกษาธิการ ในฉบับปรับปรุง ปี พ.ศ.2533 ได้ให้ความสำคัญด้านการศึกษาสิ่งแวดล้อม โดยจัดการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนเข้าใจสภาพและการเปลี่ยนแปลงของสังคมในชุมชน สามารถเสนอแนวทางการพัฒนาชุมชน มีความภูมิใจในการปฏิบัติตนตามหน้าที่และบทบาทของสมาชิกที่ดีในสังคม เสริมสร้างและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ศิลปวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับชุมชนของตน รวมทั้งการเพิ่มความรู้ ทักษะเฉพาะด้านที่สามารถนำไปประกอบอาชีพให้สอดคล้องกับภาวะเศรษฐกิจและสังคม ตอบสนองต่อการพัฒนาอาชีพในท้องถิ่นหรือการศึกษาต่อ โดยการส่งเสริมการนำเอากระบวนการทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่เหมาะสมไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองทั้งในท้องถิ่น ชุมชน สังคมและประเทศชาติ สิ่งแวดล้อมศึกษาที่ได้กำหนดไว้ในหลักสูตรระดับมัศึกษามี 3 ลักษณะ ดังนี้ ลักษณะที่หนึ่ง เป็นการบูรณาการความรู้ความเข้าใจ ความตระหนักและความสำคัญของการอนุรักษ์เข้าไปไว้ในทุกกลุ่มวิชาที่เรียน ลักษณะที่สอง เป็นการกำหนดรายวิชาที่มีเนื้อหาสิ่งแวดล้อมศึกษาโดยตรง เป็นวิชาเลือกเสรีในหมวดวิชาวิทยาศาสตร์และสังคมศึกษา และลักษณะที่สาม เป็นการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรต่างๆ ทางด้านสิ่งแวดล้อม เช่น การตั้งกลุ่มหรือชมรมต่างๆ ทางสิ่งแวดล้อม (กรมวิชาการ, 2535) ซึ่งมีจุดมุ่งหมายที่สอดคล้องกับกระทรวงสาธารณสุข ที่ต้องการปลูกฝังให้ผู้นำเยาวชนสาธารณสุขในโรงเรียนมีคุณลักษณะ ดังต่อไปนี้ คือ มีความรู้ ทักษะที่เกี่ยวกับวิทยาการและเทคโนโลยีต่างๆ สามารถเป็นผู้ทำให้บริการชุมชนเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยทั้งส่วนบุคคลและส่วนรวม วางแผนแก้ปัญหาในชุมชนของตน เสียสละเพื่อส่วนรวม มีความภูมิใจในความเป็นไทย มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ นำแนวทางหรือวิธีการใหม่ๆ ไปพัฒนาชุมชนของตน มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพ รักการทำงาน มีความเข้าใจสภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคมในประเทศและโลก มุ่งมั่นพัฒนาประเทศตามบทบาท หน้าที่ของตน ตลอดจนการอนุรักษ์และเสริมสร้างทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ศาสนา ศิลปและวัฒนธรรมของประเทศ (กองอนามัยโรงเรียน, 2531)

โครงการผู้นำเยาวชนสาธารณสุขในโรงเรียน โดยกองอนามัยโรงเรียน กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข ได้นำเอากลวิธีการสาธารณสุขมูลฐานมาใช้เพื่อสร้างกลุ่มเยาวชนวัยเรียนให้มีความสามารถเป็นผู้แนะนำและแบบอย่างที่ดีในด้านสุขภาพ เป็นแกนนำในด้านการเผยแพร่ความรู้ทางด้านสุขภาพอนามัยไปสู่ครอบครัว ชุมชนและสังคม เป็นแนวทางหนึ่งที่ช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยการคัดเลือกเด็กที่มีใจรักงานและเต็มใจเสียสละ มีความสามารถในการจัดทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อพัฒนาสิ่งแวดล้อมหรือปัญหาสุขภาพอนามัยที่เกิดขึ้นกับนักเรียนในโรงเรียนและชุมชนในการดำเนิน

การอบรมตามโครงการดังกล่าวนั้น กองอนามัยโรงเรียนได้จัดทำคู่มือหลักสูตรและแผนการเรียนการสอนในวิชาการต่างๆ เพื่อใช้ในการอบรมผู้นำเยาวชนสาธารณสุขในโรงเรียน สำหรับวิชาที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพและสิ่งแวดล้อมนั้นได้กำหนดไว้เฉพาะสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อมและสุขาภิบาลอาหาร โดยมีเนื้อหาและแนวปฏิบัติเพื่อการสำรวจปรับปรุงสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนโดยมุ่งเน้นในการให้ความหมายของประโยชน์การจัดสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อมประจำวันเพื่อความปลอดภัยของสุขภาพ ซึ่งได้แก่ น้ำดื่ม ส้วม ขยะมูลฝอย ความปลอดภัยจากอาหารและรวมถึงขั้นตอนของการถ่ายถอดเชื้อโรค (กรมอนามัย, 2531)

จากการศึกษาทบทวนผลการปฏิบัติงานในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพและสิ่งแวดล้อม ซึ่งได้แก่ วิชาการสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อมและการสุขาภิบาลอาหาร ของผู้นำเยาวชนสาธารณสุขในโรงเรียน จากเอกสารผลการปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมายเพื่อเปรียบเทียบกับวัตถุประสงค์ของการจัดอบรมและรวมถึงการสังเกตการปฏิบัติตน การประสานงานกับผู้ที่เกี่ยวข้องนั้น พบว่า หลังจากระบบการอบรมผู้นำเยาวชนสาธารณสุขในโรงเรียนตามโครงการดังกล่าว ซึ่งจัดดำเนินการอบรมทุกปีแล้วสภาพปัญหาของการเจ็บป่วยด้วยโรคที่สามารถป้องกันได้ด้วยหลักการสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อมและหลักการสุขาภิบาลอาหารของคนในชุมชนและนักเรียนในโรงเรียนของจังหวัดสุโขทัย ยังคงมีจำนวนสูงใกล้เคียงกันทุกปี กล่าวคือ โรคอุจจาระร่วง ซึ่งมีสาเหตุส่วนใหญ่เกิดจากการบริโภคอาหาร น้ำที่ไม่สะอาดจากแหล่งที่มีการปนเปื้อนด้วยมลภาวะทางสิ่งแวดล้อม (ขยะและสิ่งปฏิกูล) อันก่อให้เกิดเชื้อโรคต่อผู้บริโภค กล่าวคือ จำนวนผู้ป่วยด้วยโรคอุจจาระร่วงของจังหวัดสุโขทัยในปี พ.ศ. 2542 มีจำนวน 8,497 รายและปี พ.ศ. 2543 มีจำนวน 8,119 ราย และสำหรับโรคไข้เลือดออก ซึ่งเป็นโรคที่สามารถป้องกันได้ตามหลักการสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อม จำนวนผู้ป่วยปี พ.ศ.2542 มี 190 รายและปี พ.ศ. 2543 มีจำนวน 110 ราย (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสุโขทัย, 2542-2543) นอกจากนี้จังหวัดสุโขทัย ซึ่งเป็นจังหวัดหนึ่งที่อยู่ในภาคเหนือตอนล่างมีแม่น้ำยมไหลผ่านและเป็นแม่น้ำเดียวที่ไม่มีระบบการบริหารจัดการ มีปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ อันได้แก่ ปัญหามลพิษทางน้ำที่มีแหล่งกำเนิดจากน้ำเสียของชุมชน การอุตสาหกรรม การเกษตร ปัญหาขยะมูลฝอยจากแหล่งที่อยู่อาศัยของชุมชน แหล่งพาณิชยกรรม กากเหลือใช้ของโรงงานอุตสาหกรรม โรงพยาบาล และปัญหาความเสื่อมโทรม การทำลายทรัพยากรป่าไม้ ความไม่สมดุลของการจัดการทรัพยากรน้ำที่เกิดภาวะขาดแคลนในฤดูแล้งและเกิดน้ำท่วมในฤดูฝน ทำให้พื้นที่การเกษตรกรรมแหล่งที่อยู่อาศัยได้รับความเสียหาย ซึ่งชัยโย ปัญญาภรณ์และคณะ (2538) ได้ศึกษาปริมาณน้ำเสียและขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลและสุขาภิบาลในจังหวัดสุโขทัย โดยพบว่า ปริมาณน้ำเสียและขยะมูลฝอยมีแนวโน้มที่จะเพิ่มมากขึ้นทุกปี ซึ่งปัญหาน้ำเสียและขยะมูลฝอยนั้นก่อให้เกิดผลกระทบโดยตรงต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม ผู้นำเยาวชนสาธารณสุขในโรงเรียนก็เป็นสมาชิกกลุ่มหนึ่งของ

จังหวัดสุโขทัยควรที่จะได้เรียนรู้เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจ เกิดความสนใจและความตระหนักต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมต่างๆ ของท้องถิ่นตนเอง เพื่อหาทางป้องกันและร่วมแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นทั้งต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อมของตนเอง ซึ่งการที่จะจัดเนื้อหาการเรียนรู้อาจทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ มีความรู้และเข้าใจอย่างแท้จริงนั้น ควรที่จะต้องใช้หลักสูตรที่มีความเกี่ยวพันหรือเกี่ยวข้องกับใกล้ชิดกับตัวผู้เรียนสามารถที่จะนำไปปฏิบัติใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน อันจะทำให้เกิดความรัก ความผูกพันหวงแหนและภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเอง ตลอดจนการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาท้องถิ่นของตนต่อไป (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2539) แต่หลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพและสิ่งแวดล้อม ที่ใช้ในการอบรมผู้นำเยาวชนสาธารณสุขในโรงเรียนตามโครงการดังกล่าว นั้น เป็นหลักสูตรที่ใช้มาตั้งแต่ปี พ.ศ.2531 และไม่มี การแบ่งแยก ระดับชั้นทางการศึกษาของผู้เข้ารับการอบรม กล่าวคือ ใช้อบรมผู้นำเยาวชนสาธารณสุขทุกระดับชั้นตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงระดับมัธยมศึกษาเป็นหลักสูตรเดียวกัน ทำให้ผู้สอนหรือวิทยากรมีความยุ่งยากในการที่จะปรับเนื้อหาความรู้ให้เหมาะสมกับผู้เข้ารับการอบรมในแต่ละวัย รวมทั้ง ทำให้ผู้นำเยาวชนสาธารณสุขที่เข้ารับการอบรมขาดความสนใจในการเรียนรู้ เนื่องจาก ขาดความสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของตนเองและหลักสูตรที่ใช้ในการอบรมที่มีอยู่เดิม นั้นมีเฉพาะด้านด้านสุขภาพสิ่งแวดล้อมและสุขภาพอาหาร ไม่มีในส่วนของการให้ความรู้พื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม ปัญหาสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น แนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหารวมทั้งการวิเคราะห์ลักษณะและสาเหตุของปัญหาสิ่งแวดล้อม จึงทำให้ผู้นำเยาวชนสาธารณสุขที่ผ่านการอบรมแล้วไม่สามารถที่จะปฏิบัติงานทางด้านสุขภาพและสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพเนื่องจากไม่สามารถที่จะนำไปปฏิบัติใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน เพื่อช่วยลดปัญหาอันเกิดจากมลภาวะต่างๆ ทางสิ่งแวดล้อมได้ ซึ่งหลักสูตรที่กำหนดขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการอย่างกว้างๆ นั้นอาจไม่สนองต่อความต้องการและความสนใจของผู้เรียน และการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสภาพเศรษฐกิจ สังคม ปัญหาสิ่งแวดล้อมและความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่มีผลกระทบโดยตรงกับสังคม ชุมชนในท้องถิ่น (วิชัย ประสิทธิ์วิฑูฒิเวชช์, 2542) อาจจะเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพของจังหวัดสุโขทัยลุกลามเพิ่มขึ้นในอนาคตได้

ดังนั้น การจัดการศึกษาคควรที่จะต้องมี การวางแผนอย่างถูกต้องรอบคอบและเหมาะสม เพราะเด็กเป็นทรัพยากรที่มีชีวิตจิตใจมีคุณค่ายิ่งต่อการพัฒนา เพื่อให้เยาวชนให้เกิดความรักและหวงแหนสิ่งแวดล้อมของชาติโดยหวังผลในระยะยาว คือ หลังจากที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้ทางด้านสิ่งแวดล้อมจะสามารถถ่ายทอดความรู้ทางด้านสิ่งแวดล้อมที่ถูกต้องให้กับบุคคลในครอบครัว

โรงเรียน ชุมชน และสังคม เพื่อจะได้นำไปใช้เป็นความรู้พื้นฐานในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชาติ ให้มีคุณภาพสามารถเอื้อประโยชน์ในการดำรงชีวิตของชาวไทย และเพื่อนร่วมโลกสืบไป

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้ทำการศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษากระบวนการพัฒนาหลักสูตรที่ใช้อบรมผู้นำเยาวชนสาธารณสุขในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม โดยมุ่งเน้นตอบสนองต่อความต้องการของผู้นำเยาวชนสาธารณสุขและสภาพการณ์ของจังหวัด ในการพัฒนาหลักสูตรด้วยการปรับปรุงและเพิ่มเติมเนื้อหาวิชา กิจกรรมต่างๆ ที่ใช้ในการอบรม ซึ่งควรมีโครงสร้างองค์ประกอบของหลักสูตรและรายละเอียดของเนื้อหาวิชาที่ครอบคลุมในด้านสถานการณ์และความรู้ทางสิ่งแวดล้อม ปัญหามลพิษ แนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหา รวมถึง วิธีการวิเคราะห์ลักษณะและสาเหตุของปัญหานั้น ควรที่จะมีโครงสร้าง องค์ประกอบของหลักสูตรในลักษณะใด ซึ่งผลการศึกษาค้นคว้าจะเป็นแนวทางในการจัดหลักสูตรและกิจกรรม ที่ใช้ในการอบรมผู้นำเยาวชนสาธารณสุขในโรงเรียน อันจะเป็นประโยชน์กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้ง เพื่อส่งเสริมให้เยาวชนเกิดความรู้ความเข้าใจและตระหนักต่อปัญหา พร้อมทั้งจะให้ความร่วมมือป้องกันและแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ของท้องถิ่น สังคมและประเทศชาติได้ในโอกาสต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อวิเคราะห์สถานการณ์และวางแผนพัฒนาหลักสูตรการอบรมผู้นำเยาวชนสาธารณสุขในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา
2. เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของประสิทธิภาพหลักสูตรการอบรมตามวัตถุประสงค์กระบวนการสิ่งแวดล้อมศึกษา ก่อนและหลังการอบรม

ขอบเขตการศึกษา

1. ขอบเขตด้านพื้นที่ ในการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาในเขตพื้นที่ของจังหวัดสุโขทัย ซึ่งมี 9 อำเภอ โดยเป็นที่ตั้งของโรงเรียนมัธยมศึกษาที่สังกัดกรมสามัญศึกษาของจังหวัดสุโขทัย จำนวน 27 โรงเรียน
2. ขอบเขตด้านเนื้อหา ได้กำหนดเนื้อหาและประเด็นที่จะทำการศึกษา ดังต่อไปนี้
 - 2.1 การวิเคราะห์สถานการณ์และวางแผนหลักสูตรการอบรม โดยการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพปัญหาสิ่งแวดล้อมของจังหวัดสุโขทัยและความต้องการในการอบรมของผู้นำเยาวชนสาธารณสุขในโรงเรียน เพื่อประเมินเปรียบเทียบถึงปัญหาอุปสรรค ส่วนดีและส่วนขาดของหลักสูตรเดิม แล้วนำไปวางแผนเพื่อจัดทำร่างหลักสูตรเพื่อทดลองใช้ในการอบรมผู้นำเยาวชนสาธารณสุขในโรงเรียน

2.2 การพัฒนาหลักสูตร โดยการนำผลการศึกษาข้อมูลการวิเคราะห์สถานการณ์สภาพปัญหาสิ่งแวดล้อมของจังหวัดสุโขทัยและความต้องการในการอบรมของผู้นำเยาวชนสาธารณสุขในโรงเรียน และหลักสูตรสุขภาพสิ่งแวดล้อมและสุขภาพอาหารที่ใช้ในการอบรม โครงการผู้นำเยาวชนสาธารณสุขของกระทรวงสาธารณสุขมาเป็นพื้นฐานในการปรับปรุงหลักสูตรที่ประกอบด้วย วัตถุประสงค์ เนื้อหาวิชา วิธีดำเนินการ และการประเมินผล

2.3 ประเมินประสิทธิภาพของร่างหลักสูตรในการนำไปใช้ในการอบรม โดยทำการทดสอบตามวัตถุประสงค์ของกระบวนการสิ่งแวดล้อมศึกษาก่อนและหลังการอบรม และประเมินความคิดเห็นต่อหลักสูตรในการอบรม ทำการวิเคราะห์เพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาหลักสูตร

3. ขอบเขตด้านประชากรในการศึกษาครั้งนี้ทำการศึกษาเฉพาะผู้นำเยาวชนสาธารณสุขในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาที่สังกัดกรมสามัญศึกษาของจังหวัดสุโขทัย ซึ่งมีจำนวนทั้งหมด 27 โรงเรียน โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ใช้สำรวจสภาพปัญหาสิ่งแวดล้อมและความต้องการในการอบรมโครงการผู้นำเยาวชนสาธารณสุขในโรงเรียน และกลุ่มที่ใช้ทดสอบประสิทธิภาพของหลักสูตรในการอบรม

นิยามศัพท์ในการศึกษา

การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง การศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของหลักสูตรที่ดำเนินการมาตามปกติ โดยการวิเคราะห์จัดทำร่างหลักสูตร และทดลองนำไปใช้ให้สอดคล้องกับสภาพความต้องการและบริบทของชุมชน

การวิเคราะห์สถานการณ์ หมายถึง การศึกษาสภาพปัญหาสิ่งแวดล้อมและความต้องการในการอบรมของผู้นำเยาวชนสาธารณสุขในโรงเรียน โดยศึกษาจาก แบบสอบถามสภาพปัญหาสิ่งแวดล้อมและความต้องการในการอบรม

การวางแผนหลักสูตรการอบรม หมายถึง การจัดทำร่างหลักสูตรโดยการวิเคราะห์เพื่อประเมินเปรียบเทียบหลักสูตรสุขภาพสิ่งแวดล้อมและการสุขภาพอาหาร ซึ่งประกอบด้วย วัตถุประสงค์ เนื้อหาวิชา วิธีดำเนินการอบรม และการประเมินผล

การใช้หลักสูตร หมายถึง ผลการทดลองนำร่างหลักสูตรใช้ในการอบรมผู้นำเยาวชนสาธารณสุขในโรงเรียน โดยศึกษาจากแบบสอบถามตามวัตถุประสงค์ของกระบวนการสิ่งแวดล้อมศึกษา คือ ความตระหนักต่อสิ่งแวดล้อม ความรู้ในพื้นฐานทางสิ่งแวดล้อม เจตคติต่อปัญหา

สิ่งแวดล้อม ความสามารถในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสิ่งแวดล้อม ทำการเปรียบเทียบก่อนและหลังการอบรม

การประเมินผล หมายถึง การประเมินความคิดเห็นต่อร่างหลักสูตรที่ใช้ในการอบรม โดยศึกษาจากแบบประเมินร่างหลักสูตรที่ใช้ในการอบรม

วัตถุประสงค์กระบวนการสิ่งแวดล้อมศึกษา หมายถึง เป้าหมายหรือจุดมุ่งหมายของการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษา โดยวัดจากการบรรลุผลสำเร็จในความตระหนักต่อสิ่งแวดล้อม ความรู้ในพื้นฐานทางสิ่งแวดล้อม เจตคติต่อปัญหาสิ่งแวดล้อม ความสามารถในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสิ่งแวดล้อม

ความตระหนักต่อสิ่งแวดล้อม หมายถึง ความใส่ใจในการติดตามข้อมูลข่าวสารทางสิ่งแวดล้อม โดยการวัดความถี่ในการติดตามข่าวสารสิ่งแวดล้อมจากสื่อประเภทต่างๆ และเรื่องที่สนใจในติดตามข่าวสารทางสิ่งแวดล้อม ก่อนและหลังการอบรม

ความรู้พื้นฐานทางสิ่งแวดล้อม หมายถึง ความรู้ความเข้าใจของผู้นำเยาวชนสาธารณสุขในโรงเรียนเกี่ยวกับข้อมูลข้อเท็จจริงทางสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากประสบการณ์ตรงหรือทางอ้อม โดยวัดจากความรู้เกี่ยวกับสถานการณ์ปัญหาสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนและชุมชน หลักการสุขภาพสิ่งแวดล้อมและหลักการสุขภาพอาหารและหน้าที่ของผู้นำเยาวชนสาธารณสุข ก่อนและหลังการอบรม

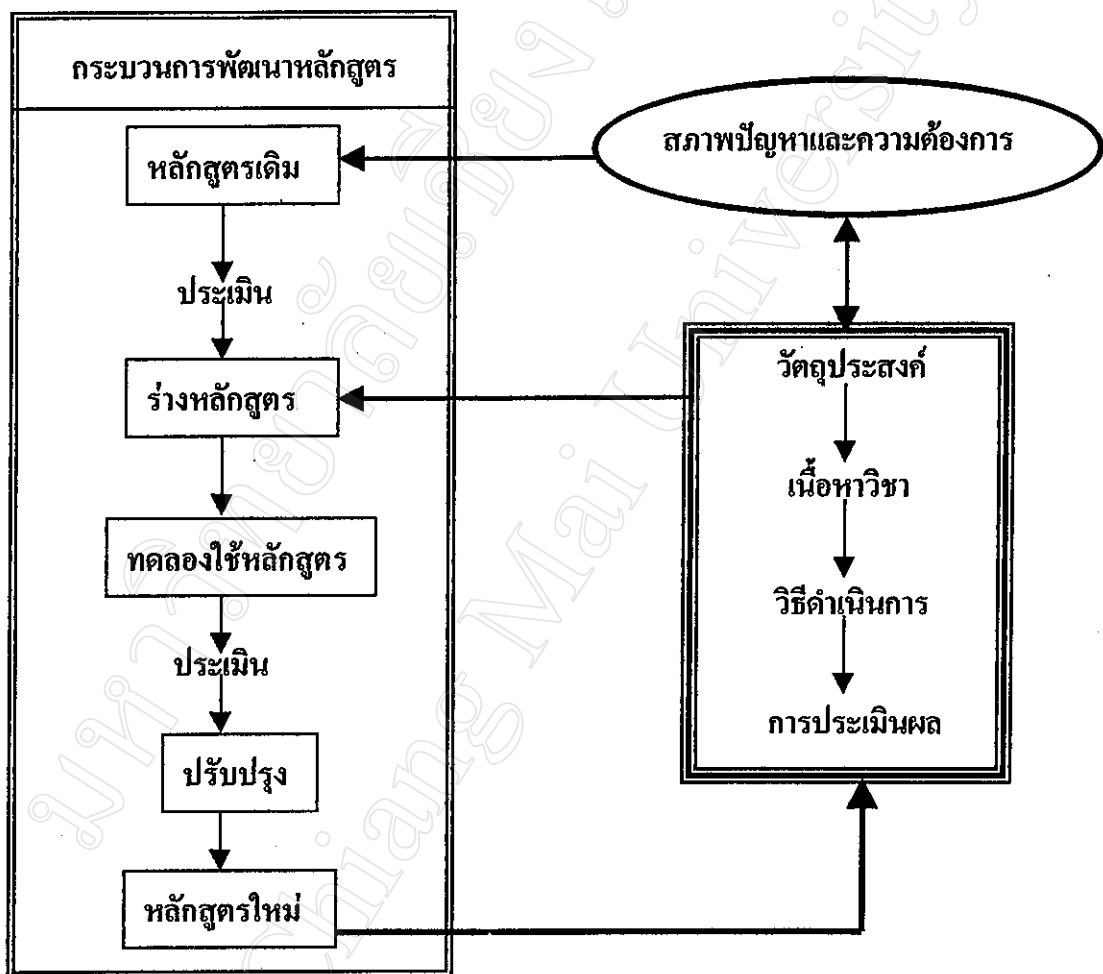
เจตคติต่อปัญหาสิ่งแวดล้อม หมายถึง ความรู้สึกห่วงใยต่อปัญหาสิ่งแวดล้อม โดยวัดจากความรู้สึกต่อสถานการณ์ปัญหาสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนและชุมชน หลักการสุขภาพสิ่งแวดล้อมและหลักการสุขภาพอาหารและหน้าที่ของผู้นำเยาวชนสาธารณสุข ก่อนและหลังการอบรม

ความสามารถในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม หมายถึง ความสามารถในการระบุมหาการณณ์และป้องกันแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม โดยวัดจากการยอมรับปัญหา การแก้ไขปัญหาด้วยตนเองและผู้อื่น วิธีการแก้ปัญหาและผลของการแก้ปัญหา ก่อนและหลังการอบรม

การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสิ่งแวดล้อม หมายถึง ความร่วมมือกันในการดำเนินงานเพื่อสิ่งแวดล้อม โดยวัดจากการมีส่วนร่วมในการศึกษาปัญหา การวางแผนป้องกันและแก้ไขปัญหา การปฏิบัติงานและการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลทางด้านสิ่งแวดล้อม ก่อนและหลังการอบรม

กรอบแนวความคิดในการศึกษา

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการศึกษา สามารถนำมาสร้างกรอบแนวความคิดในการศึกษาเพื่อแสดงถึงกระบวนการพัฒนาหลักสูตร สิ่งแวดล้อม ตามแผนภูมิที่ 1

แผนภูมิที่ 1 กรอบแนวความคิดในการศึกษา